

ШТИТ

Број 134
Декември 2020

ISSN 1857-6710

МАГАЗИН НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Лесниот пешадиски баталјон реализира колективна обука со тим од Обединетото Кралство

ализира колективна ото Кралство

претставува продолжение на долгогодишната поддршка и е показател на блискоста на билатералните безбедносни односи меѓу Северна Македонија и Обединетото Кралство. Амбасадорката додаде дека армискиот полигон „Криволак“ претставува извонреден капацитет, не само за нашата земја, туку и за регионалните партнери и за НАТО и дека со инвестициите во инфраструктурата, „Криволак“ нуди „одлична можност за партнерите од регионот да изведуваат комплексни вежби со користење на капацитети од светски рамки.“

Обуката, менторирана од британскиот мобилен тренинг тим, започна во јануари 2020 година со индивидуална обука на 28 професионални војници, а продолжи со обука на седум старешини од истата единица. Беше реализиран и стручноспецијалистичка обука, колективна обука на ниво на одделение, а во моментов се спроведува колективна обука на Првата пешадиска чета. Според плановите следи напредна индивидуална и колективна обука, тактички вежби и учество на големата вежба „Одлучен удар 21“ идната година на полигонот „Криволак“.

содржина

ШТИТ ■ година XII ■ број 134 ■ декември 2020

Инфо	5
Јубилеи Резолуцијата 1325 Од очекувања до реалност	6
НАТО-активности Меѓународен воен штаб	8
НАТО-активности Планирање во одбраната во НАТО контекст – втор дел Национален процес на одбранбено планирање	10
На прва линија Конфликтот во Нагорно Карабах	14
ПЗМ армии Армиите на земјите на „Партнерство за мир“ Ирска	18
Глобал Индиско-кинеската граница – територијален спор на светски нуклеарни сили	21
Вооружување „Bayraktar TB2“ – турско тактичко борбено беспилотно летало	32
Вооружување Хеликоптер „Bell 429 Global Ranger“	34
Вооружување „Paramount Marauder“	36
Вооружување Самоодна хаубица „K9 Thunder“	40
Жени-воини Камка Тоцинова	47
Глобал Како кинеските компании одговорија на Ковид-19: Научени лекции	48
Филм „Љубовницата на ѓаволот“	56
	3

Посакуван партнер

Република Северна Македонија од март годинава цврсто чекори како земја сојузничка во НАТО.

Република Северна Македонија беше добредојден и долги години очекуван и посакуван партнер на земјите членки во најголемата воено-политичка алијанса во светот. За поддршката од земјите сојузнички и помошта која ни се дава во повеќе области од одбраната пишуваме редовно и ја информираме јавноста. Во последниот период во неколку наврати добивме посебна помош и поддршка од повеќе пријателски земји во медицинска опрема за поуспешно справување со пандемијата предизвикана од вирусот COVID-19 но, исто така, од пријателските земји континуирано добиваме и друг вид помош и поддршка, во опрема, во експертски совети, заедничка обука и, секако, и морална поддршка за земјата за нејзиниот пат кон полноправно членство во Европската Унија. Билатералната соработка со речиси сите земји-членки на НАТО и пријателски земји е континуирана и постојано се развива во нагорна линија. Во овој број ја потенцираме соработката со Обединетото Кралство, земја која несебично се залага и јасно покажува дека целосно ја поддржува Република Северна Македонија во нејзините напори да биде рамноправен партнер и во НАТО и во ЕУ. Поддршката од страна на Обединетото Кралство беше потврдена и на неодамнешната средба на министерката за одбрана Радмила Шекеринска со амбасадорката на Обединетото Кралство Рејчел Галовеј во Министерството за одбрана по повод најавената донација од Обединетото Кралство во опрема за дел од нашата армија во вредност од 230.000 фунти. „Лондон и Скопје, иако се оддалечени илјадници километри, можат да бидат и блиску кога споделуваат

заеднички вредности. Врз тие вредности изградивме цврста и активна соработка, заснована на фактот дека Северна Македонија и Обединетото Кралство се две сојузнички земји-членки на НАТО“, изјави министерката за одбрана Радмила Шекеринска за медиумите по повод најавената донација. „Оваа донација и овојпат ќе има силна НАТО конотација и ќе покаже дека Алијансата е тука за да им помага на своите членки да се гради заеднички вредности преку заедничка акција“, истакна министерката по средбата со амбасадорката Галовеј. Амбасадорката Галовеј посочи дека посветеноста на Обединетото Кралство кон безбедноста во Северна Македонија и во регионот ќе се зголеми. „Водечки елементи на тим на британската армија веќе се наоѓаат во Северна Македонија и ги испитуваат можностите како можеме да ја поддржаме, да ја усогласиме и да ја реализираме одбранбената и безбедносната обука за Армијата на Република Северна Македонија и регионалните партнери, користејќи ги одличните воени капацитети во и околу Криволак“, рече амбасадорката. Соработката и поддршката од страна на Обединетото Кралство беше мошне драгоценa во изминатиот период, како помош во совети од експерти во повеќе области, при изработка на стратегиските документи, во зајакнување на родовата рамноправност, но и како помош во споделување на заедничка борбена обука, за што пишуваме во овој број на „Штит“ и најавената помош во опрема која ѝ е потребна на нашата армија. За крај ќе констатираме дека Република Македонија е земја која има голем број пријатели и сојузници кои веруваат во нејзиниот демократски капацитет и способност да ги совлада и преостанатите пречки на нејзиниот пат и заедничка иднина во колективното членство.

д-р Жанет Ристоска

ШТИТ
е магазин на
Министерството
за одбрана
на Република Северна
Македонија

Излегува еднаш во месецот на
web-страницата на Министерството за одбрана
www.mod.gov.mk

Издавач
Министерство за одбрана
на Република Северна Македонија

Претседател на Издавачкиот совет
Радмила Шекеринска

Главен и одговорен уредник
д-р Жанет Ристоска

Редакција:

Умит Реџеџи
(ликовно-графички и технички уредник)
Ксенија Митева
(лектор)
Кристина Илиевска
(новинар, фотографии)

„Орце Николов“ 116
1000 Скопје

Телефони: 02 3128 276
www.mod.gov.mk;

Ставовите содржани во написите на надворешните соработници не ја презентираат официјалната политика или ставовите на Министерството за одбрана.

ПРИЈАВИ КОРУПЦИЈА
0800 50030

Одбраната се развива, интеграцијата во сите структури на Алијансата е во тек

Министерката Шекеринска, началникот на Генералштабот, генерал Васко Ѓурчиновски и ЗНГШ, генерал Азим Нуредин, учествуваа на годишната Интегративна конференција помеѓу Северна Македонија и НАТО, која оваа година се одржа виртуелно. На Конференцијата се направи пресек на достигнатото ниво на МО и Армијата во однос на интеграцијата во НАТО. „Република Северна Македонија, како полноправна членка на НАТО, прави решителни чекори за целосна интеграција во структурите на Алијансата“ рече министерката за одбрана, Радмила Шекеринска на Конференцијата. „Сите процеси се во тек“ – информираше министерката и дополни дека стратегиските планови се донесени, планот за стабилно

буџетирање на одбраната и зголемување на средствата до 2 проценти од БДП до 2024 година се реализира, исто како што во тек се и многу важните набавки на нова и модерна опрема. „Во однос на капацитетите, по 11 години стагнација, ние започнавме сеопфатен процес на модернизација. До 2028 година, планираме да реализираме 22 проекти со кои ќе го замениме старото вооружување со нова и модерна опрема, главно насочена за Лесната пешадиска борбена група, нашиот деклариран НАТО капацитет“, информираше министерката. Министерката Шекеринска истакна дека Северна Македонија останува заедно со сојузниците во мисијата во Авганистан, а нашата цврста заложба за регионална безбедност и стабилност може да се види преку новата вредност на македонската

контрибуција во мисијата КФОР на Косово – во моментот 44 припадници на Армијата работат во рамките на КФОР, а во 2021 година планираме таа бројка да се искачи на 180 припадници. Од страна на генералот Ѓурчиновски, пред високите претставници на Алијансата беше истакнато дека Генералштабот на Армијата на Република Северна Македонија интензивно и со полн капацитет спроведува активности со цел достигнување на дадените цели за целосна интеграција со НАТО, кои се одвиваат преку тековните трансформациони процеси во Армијата, во сите области во надлежност на Армијата и за кои очекуваме да бидат остварени во предвидениот рок. На Конференцијата беа разгледани достигнувањата на Министерството за одбрана и на Армијата на Република Северна Македонија во функционалните области за интеграција (администрација, модернизација и опремување, структура на сили, едукација, тренинг вежби и оценувања, логистика, контрола на воздушниот простор и комуникациски и информациски системи и сајбер-одбрана), со цел достигнување на потполна интеграција која е планирана за ноември 2021 година. Конференцијата е продолжување на процесот кој претходно го имаше работната група од Министерството за одбрана и Армијата за интеграција и асоцијација во НАТО на координативни состаноци кои се одвиваа пред полноправното членство во НАТО.

Меѓународен безбедносен форум „Халифакс“

Министерката за одбрана Радмила Шекеринска учествуваше на Безбедносниот форум „Халифакс“, кој овојпат заради пандемијата се одржа по пат на видеоконференција. На Форумот учествуваа околу 300 меѓународни учесници од врвот на безбедноста и политиката, меѓу кои и државниот

секретар на САД, Мајк Помпео, премиерот на Канада, Џастин Трудо, генералниот секретар на НАТО, Јенс Столтенберг, сегашниот и идниот претседавач со Воениот комитет на Алијансата, министрите за одбрана на: Канада, Турција, Естонија, Шведска, претседавачот на Минхенската безбедносна

конференција Волфганг Ишингер и други високи претставници од одбраната и безбедноста. Во своето обраќање министерката Шекеринска се осврна и на последните случувања во врска со ветото на Бугарија за започнување на преговори со ЕУ, при што истакна „И како членки на НАТО и како соседи со Бугарија делиме ист стратегиски интерес. Ни треба стабилен регион, просперитет и соработка на двата народи. Разочарани сме што Бугарија не даде поддршка да почнеме преговори со ЕУ, но се надевам дека во декември ќе постигнеме прогрес“. Министерката посочи дека компромисот со Грција покажал дека нашата држава има капацитет да се справува со комплексни прашања кога се работи за стратешките цели. Зборувајќи за регионот, министерката Шекеринска рече оти неговата „комплексност и стратегиските игри на коишто е изложен регионот бараат решенија пред да „експлодираат проблемите“ и дека сметаме на соработка со новата администрација во Вашингтон.

Конфликтот во Нагорно Карабах

Борбите коишто започнаа во септември 2020 г., се со најголем интензитет, незабележан во периодот до 1994 г., кога со прекин на огнот заврши двегодишна крвава војна. Бидејќи Турција отворено го поддржува Азербејџан, постои опасност дека и Русија може да биде втурната во конфликтот, а како главен сојузник на Ерменија. Тензиите се одвиваат во Нагорно Карабах, планински регион населен со етнички Ерменци. Во XIX век Нагорно Карабах станува дел од Русија, а подоцна, во периодот на Советскиот Сојуз, во 1923 г. станува дел од Азербејџан.

Ерменија и Азербејџан жестоко се судрија во Нагорно Карабах, територија под контрола на сепаратистички ерменски сили, но според меѓународното право, тоа е територија која е призната како дел од Азербејџан

За време на периодот под советско владеење, тензиите биле потиснати, но во 80-тите години на минатиот век, Ерменците стануваат сè поогорчени поради, според нив,

присилното приклучување кон Азербејџан. Ова доведе до протести и во 1988 г. резултираше со барања за обединување со Ерменија. Судирите помеѓу Ерменците од Карабах и Азербејџанците стануваа сè понасилни. Во 1990 г., Ерменија прогласи независност од Советскиот Сојуз, а Азербејџан истото го стори една година подоцна. Ерменија бараше Нагорно Карабах да се оддели од Азербејџан. Резултатот беше крвава војна која траеше две години, а убиени беа помеѓу 20000 и 30000 луѓе и раселени беа околу еден милион лица. Сè до мај 1994 г., кога започна примирјето со посредство

Старо-новиот конфликт во Нагорно Карабах ни ја долови новата ера на војувањето. Беспилотните летала, сензорите и оружјето со долг дострел, на едната страна во конфликтот ѝ дадоа очигледна предност. Ерменија и Азербејџан се традиционални непријатели, коишто во текот на последната деценија континуирано ги градат своите воени способности

на Русија, силите на Нагорно Карабах поддржани од Ерменија контролираа област која изнесува околу една шестина од азербејџанската територија, којашто беше надвор од контролата на Баку. Од 1994 г. ова е еден замрзнат конфликт, кој периодично се разгорува поради погранични судири. Ерменија не ја призна независноста на Нагорно Карабах, меѓутоа преку својот буџет и обезбедува воената и економска поддршка на покраината. Минската група, која беше основана од ОБСЕ во 1992 г. за да посредува помеѓу двете страни, а со која претседаваат Франција, Русија и САД, не успеа да постигне политичка спогодба. Во 2007 г., како основа за преговори во Мадрид беа претставени шесте принципи, кој подоцна во 2009 г. беа ревидирани. Главните елементи на овие принципи се: загарантиран привремен статус за регионот, реализирање на законски обврзувачки референдум за конечен статус на регионот, враќање на сите окупирани територии надвор од Нагорно Карабах под контрола на Азербејџан, со исклучок на коридорот што ги поврзува со Ерменија и правото на сите раселени лица да се вратат во поранешните места на живеење.

Сепак, Ерменија и Азербејџан не се договорија за овие принципи, ниту за тоа како тие би биле имплементирани. Од 1994 г. па до денес, не помина ниту една година без насилство долж границите на Ерменија и Нагорно Карабах со Азербејџан. Во 2016 г. повторно беше разгорен конфликтот, со околу 350 жртви. Во 2018 г., Никол Пашинин стана премиер на Ерменија и покажа подготвеност за решавање на конфликтот во Нагорно Карабах: по неговата прва средба со азербејџанскиот претседател Илхам Алиев, двајцата лидери се согласија да работат на намалување на тензиите и да отворат директна телефонска линија. Сепак, во август 2019 г. реториката на Пашинијан се промени и тој повика на обединување помеѓу Карабах и Ерменија. Граничната престрелка во јули 2020 г. предизвика масовни протести во Баку, а илјадници демонстранти повикуваа на војна со Ерменија. Обновените непријателства започнаа на 27 септември, а секоја страна во конфликтот ја обвинуваше спротивната. Борбите беа поинтензивни од претходните, со тенкови, борбени авиони, хеликоптери и тешка артилерија. Во Степанакерт, главниот град на Нагорно Карабах,

на удар беа и цивилни цели. Иако повеќето од борбите се во и околу Карабах, Азербејџан тврди дека ерменските сили ја гранатирале Гања, град втор по големина, додека Ерменија вели дека пресретнала азербејџански беспилотни летала близу до Ереван. Азербејџан, Ерменија и Нагорно Карабах сите прогласија воена состојба и започнаа да ги мобилизираат своите трупи. Додека Ерменија изрази подготвеност да се вклучи во мировните разговори предводени од ОБСЕ, Азербејџан инсистира на тоа дека прекинот на огнот е можен само откако Ерменија ќе се повлече од Карабах и од сите други окупирани области. Азербејџан, кој има многу поголема и подобро опремена армија, тврди дека веќе зазеле неколку области, меѓутоа војната од 1992 до 1994 г. покажува дека значителен напредок против ерменскиот отпор во Карабах ќе биде тежок.

Иако инсталацијата на азербејџанска нафта и гас за Европа минува недалеку од Ерменија, заканата од нарушување на енергетскиот пазар е минимална. Од друга страна, постои посериозен ризик конфликтот да ги опфати двете главни регионални сили, Турција и Русија. Русија е воен сојузник на Ерменија и главен снабдувач на оружје, а по судирот во 2016 г., испораките на руско оружје значително се зголемија. Ерменија исто така е домаќин на 3300 руски војници во база оддалечена на 10 километри од турската граница. Сепак, Москва извезува оружје и во Азербејџан кој во 2010 г. купи пет пати повеќе од Ерменија. Иако Баку се спротивстави на членување на Ерменија кон структурите предводени од Русија во организации како што е Организацијата на Договорот за колективна безбедност и Евроазиската економска унија, добрите врски со Москва се клучни за нејзините напори да се изгради избалансирана надворешна политика. Традиционално, преку групата Минск, Русија игра улога на медијатор. Додека Русија и практично целата меѓународна заедница, вклучително и Советот за безбедност на Обединетите нации, ги повикаа двете страни веднаш да престанат со борбите и да се вратат на преговарачката маса, Турција целосно се усогласи со ставот на Азербејџан дека Ерменија прво треба да се повлече од Нагорно Карабах. Турција негира дека е директно вклучена во конфликтот и ги отфрла тврдењата на Ереван дека соборила ерменски воен авион, меѓутоа исто така и нагласи дека ќе стори „се што е потребно“ за да го

поддржи Азербејџан. Како индикатор дека Турција можеби испратила сириски бунтовнички борци да се борат заедно со азербејџанските сили можеме да ја сметаме изјавата на францускиот претседател Емануел Макрон, кој ја осуди „воинствената реторика“ на Анкара како неприфатлива, и напомена дека 300 цихадисти преку Турција се на пат кон Нагорно Карабах. Нагорно Карабах во моментот е трет регион на војувањето, заедно со Сирија и Либија, каде што Турција и Русија ги поддржуваат спротивставените страни. Досега двете земји успеаја да најдат механизам за да не ги нарушат нивните односи. На пример, инцидентот во февруари 2020 г., кога 33 турски војници беа убиени од страна на сириските владини сили поддржани од Русија, не ги наруши

договор за одбрана и заемна помош со соседот и сојузник Турција. Кон крајот на јули и почетокот на август беа одржани големи здружени вежби во кој учествуваа 11.000 турски војници. Борбени авиони на турските воени сили, вооружени беспилотни летала и артилериски единици изведоа заедничка вежба заедно со азербејџанските вооружени сили. Употребата на беспилотни летала се зголемува на боиштата ширум светот, а сегашниот конфликт помеѓу Азербејџан и Ерменија не е исклучок. Светот е преплавен од слики на уништени ерменски тенкови кои се лесна цел на Азербејџанските вооружени беспилотни летала. Ова е нов вид на самоуништувачко летало („Харпи“), оружје коешто во суштина претставува комбинација од бомба и беспилотно летало и коешто лебди

значително односите. Бидејќи Турција сака да одржи баланс со нејзините сè покомплицирани односи со западните демократии, а Русија сака да го прошири своето влијание на Блискиот Исток, пошироките геополитички интереси сè уште ги надминуваат ваквите разлики во целокупните односи помеѓу Турција и Русија. Сепак, доколку конфликтот ескалира и Русија почувствува дека нејзините стратешки интереси се загрозени од Турција, тоа може да се промени. Во минатото Армијата на Азербејџан се повлече, а Ерменија презеде контрола над неколку региони, вклучувајќи ги клучните региони Фузули и Јабраил на југ кои што граничат со Иран. Претседателот на Азербејџан, Илхам Алиев беше експлицитен во својата желба да ги врати овие региони под контрола на Азербејџан. Азербејџан има

над бојното поле, а неговиот далечен оператор ја бара целта. Откако ќе ја пронајде, дронот лета кон целта, уништувајќи сè, и себеси и целта. Беспилотните летала кои денес се релативно евтини и ефикасни, имаат напредна оптика, сензори и можат да се вратат во својата база, брзо да наполнат гориво, да се вооружат и повторно да се вратат во воздухот, лебдејќи над бојното поле барајќи нови цели. Беспилотните летала имаат уште еден многу важен ефект. Нивните камери, јасно, со висока резолуција, го снимаат уништување на целта, овозможувајќи една страна во конфликтот да доминира во пропагандниот наратив. Во случајот со Нагорно Карабах медиумите беа полни со слики и видеа како ерменските оклопни и артилериски единици без напор се уништуваат. И покрај загубите на Азербејџан, овие видеа

и слики го зголемија чувството за успех на Азербејџан на бојното поле, претставувајќи перцепција на скоро тотална азербејџанска победа. Употребата на сензори на бојното поле овозможува забележување на противникот од поголема далечина. Беспилотните летала, без разлика дали се вооружени или не, претставуваат ефикасни сензорски платформи, кои до командните центри обезбедуваат виталните информации за движењата на непријателот. Сето ова, заедно со радарите кои се во состојба да ги детектираат подвижните или прикриени тенкови и оклопни возила, дење или ноќе, оневозможува прикривање на бојното поле. Овие лекции очигледно им се познати на азербејџанските вооружени сили. Артилериските и воздушните напади со долг дострел постојат повеќе од еден век, а нивната зголемена прецизност е нешто со коешто денес воените сили

активно се занимаваат. Во комбинација со сензорите на бојното поле, овие нови системи имаат можност да пронајдат и да уништат цел, понекогаш оддалечена и стотици километри. Азербејџан, и покрај падот на приходите од нафта, вложи многу во овие системи, купувајќи израелски балистички ракети LORA кои имаат дострел до 400 км и точност од 10 метри. Со сојузници како Израел, Турција и до одредена мерка Русија, Азербејџан нема проблем да купи модерно оружје со цел да ги реши проблемите со соседна Ерменија. Русија е во непријатна позиција, бидејќи има база во Ерменија, но им доставуваше оружје на двете земји, и двете поранешни советски републики. Поголемата војска на Азербејџан, сега силно вооружена и обучена од Турција за ефикасно користење на овие современи системи, има предност која што може да ја искористат за да обезбеди победа на бојното поле и

враќањето на областите кои што ги сметаат за азербејџански, а се изгубени во последниот војна. И двете страни известуваат дека се победници, но и се обвинуваат дека другата страна го започнала конфликтот и предизвикува цивилни жртви. Три прекини на огнот со посредство на Русија и САД договорени во Вашингтон, веќе пропаднаа. Според ерменските власти, досега има повеќе од 100 убиени цивили и повеќе од 1000 убиени ерменски војници. Азербејџан не ги објавува своите воени загуби, туку информира дека се погинати повеќе од 60 цивили, а 300 се ранети, но според изјавата на рускиот претседател Путин во конфликтот досега погинале околу 5000 луѓе. Еврокомесарот за надворешни работи, Жозеп Борел, изрази загриженост во врска со кршењето на ерменско-азербејџанскиот прекин на огнот во конфликтот во Нагорно Карабах, а особено против цивилните цели и цивилните жртви. ЕУ и сите нејзини членки без исклучок бараат сите страни инволвирани во конфликтот да го почитуваат договорот за прекин на огнот. Опасноста е дека доколку конфликтот потрае подолго, можно е зголемено учество на надворешни сили, со можен ризик за поширока регионална војна. Турција традиционално му обезбедува морална и дипломатска поддршка на својот сојузник и клучен геостратешки партнер Азербејџан. Контактите помеѓу официјалните претставници на одбраната на двете држави се интензивираа по судирите во јули 2020 г., а следуваа и заеднички воени вежби. Од почетокот на борбите, Турција ја објави својата безусловна поддршка за Азербејџан. Русија има дивергентна, честопати контрадикторна улога во конфликтот. Преку билатерални врски и Организацијата на Договорот за колективна безбедност, Москва и обезбедува на Ерменија безбедносни гаранции, но тие не ја опфаќаат борбената зона во Нагорно Карабах, која е меѓународно призната како дел од Азербејџан. Москва исто така испорачува оружје на обете страни и е еден од копретседавачите на групата Минск што посредува во конфликтот. Русија повика на прекин на огнот, но за разлика од претходно, таа допрва треба да свика состанок на ерменските и азербејџанските политички и воени раководства. Без успешни напори за медијација, прекршувањето на огнот и обновените тензии се закануваат да го дестабилизираат регионот на Јужен Кавказ, што може да прерасне во регионална криза и дополнително да ги искомплицира напорите за обезбедување мир во регионот.

д-р Ненад Танески